

ВІДГУК

офіційного опонента кандидата педагогічних наук, доцента

Пісоцької Леоніди Станіславівни

на дисертаційне дослідження **Колосової Світлани Вікторівни**

«Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів в процесі фахової підготовки»,

подане на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти 015 Професійна освіта

Стратегічною метою України нині є інтеграція у Європейський освітній простір, відповідно до цього істотних змін зазнають тенденції розвитку вищої освіти. Оновлення освіти на основі особистісного зростання майбутнього професіонала визначено в положеннях законів України «Про освіту», «Про дошкільну освіту», «Про вищу освіту», у пріоритетних напрямках Національної доктрини розвитку освіти у ХХІ столітті, Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період 2012-2021 року, Базовому компоненті дошкільної освіти та нормативно-правових актах Болонського процесу. Про суттєве поліпшення якості підготовки педагогічних фахівців для дошкільних установ йшлося і на Всеукраїнських з'їздах працівників дошкільної освіти.

Вище зазначене обумовлює підготовку такого майбутнього фахівця дошкільної освіти, особистісні та психологічні якості якого, його індивідуальний стиль комунікації, у поєднанні з професійною підготовкою, по-перше, забезпечать реалізацію завдань дошкільної освіти; по-друге, задовольнять потребу особистості педагога у саморозвитку і самовдосконаленні. Своєрідним орієнтиром і основою саморозвитку вихователя-професіонала може стати сформований індивідуальний стиль професійної діяльності, який є сукупністю професійно-педагогічних знань, умінь і навичок, індивідуальних властивостей, психолого-педагогічних здібностей, що обумовлюють індивідуальну своєрідність застосування ним методів і прийомів роботи.

З огляду на це, а також через відсутність цілісного педагогічного дослідження щодо означеної проблеми актуальність рецензованої дисертації Колосової С.В. «Формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів в процесі фахової підготовки», не викликає сумнівів.

Спочатку привернемо увагу до структури дисертаційного дослідження, його наукового апарату, теоретичних засад та методології наукового пошуку.

У структурі наукового апарату дисертації містяться всі складові пошуку: мета і завдання пошукової діяльності, об'єкт і предмет дослідження, наукова новизна та практичне значення. Дослідницею виокремлено низку суперечностей, які було покладено в основу загальної стратегії дослідження, що віддзеркалюється в методології, меті, завданнях, змісті та виборі предмета дослідження.

Ознайомившись із понятійно-термінологічним апаратом дослідження, зроблено висновок про проведену дисертанткою значну роботу з теоретичними джерелами за тематикою дисертаційної роботи. Мету, завдання і об'єкт наукового пошуку визначено коректно. Обґрунтованість наукових результатів роботи

забезпечено шляхом ретельного добору методів дослідження. Обрані методи достатні за кількістю та відповідають меті та завданням дослідження.

Наукова новизна дослідження є цілковито очевидною і вбачається, насамперед, у ретельному дослідженні питання формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі фахової підготовки; з'ясуванні сутності, структури і компонентів поняття «індивідуальний стиль професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку»; теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у ВНЗ.

Структура дисертаційної роботи науково виважена й логічно вибудована. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел (268 найменувань) і 4 додатків.

Перейдемо до аналізу основної частини дисертації, усі розділи якої логічно завершені, взаємопов'язані, висвітлюють послідовність вирішення поставлених завдань та містять висновки, які відповідають їх змісту.

У першому розділі – «Теоретичні засади формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку» виклад теоретичного напрацювання дисертантка розпочинає з аналізу вітчизняної і зарубіжної наукової літератури, спрямованого на висвітлення основних засад формування індивідуального стилю професійної діяльності фахівців дошкільного виховання. На основі чого авторкою ґрунтовно висвітлено підходи філософів, педагогів і психологів до змісту базових понять дослідження («стиль», «індивідуальний стиль», «індивідуальний стиль педагогічної діяльності»). Колосова С.В. демонструє наукову дискусію й висловлює власну думку щодо розуміння основних дефініцій та зв'язку між ними.

Вивчення та аналіз досліджень науковців (А.Маркова, Є.Панько, В.Шепель, А.Кононко, Е.Сампсон, Н.Кузьміна, А.Щербакова та ін.) дозволив дисертантці з'ясувати різні підходи до класифікації стилів педагогічної діяльності (демократичний, авторитарний, ліберальний); стилів ставлення педагога до вихованців (позитивно-стійке, позитивно-пасивне, нестійке, відкрито-негативне, пасивно-негативне); типів вихователів (ігровий, дидактичний, художній, формально-прагматичний, індиферентний).

У роботі з'ясовано, що індивідуальний стиль професійної діяльності майбутнього педагога пов'язаний з такими поняттями як «професійний імідж» і «педагогічна майстерність». Тому цілком логічним є розкриття у роботі сутності цих понять, розгляд класифікацій типів іміджу (за Є.Власовою, І.Нефьодовою, С.Маршак), виокремлення компонентів і рівнів педагогічної майстерності.

На основі аналізу наукових праць І.Зязюна, Н.Кузьміної, А.Щербакової та ін. Дисертанткою подано перелік професійно-педагогічних функцій і якостей вихователя ДНЗ, оскільки, на її думку, розвиток особистісних і професійних якостей вихователя є важливими для формування його індивідуального стилю професійної діяльності. Виходячи з цього, у другому розділі роботи «Моделювання технології формування індивідуального стилю професійної

діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку» вона розкриває зміст понять «педагогічне спілкування» і «культура спілкування», які визначає одними із головних професійних якостей вихователя. Автором досліджено стилі педагогічного спілкування (В.Кан-Калік, М.Березовін, Я.Коломийський, В.Латинова, С.Вовченко). Дисертанткою встановлено зв'язок індивідуального стилю педагога з його темпераментом, здібностями, з розвитком творчості.

Наукова цінність дисертаційного дослідження полягає у виокремленні особливостей формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку (педагогові властиві стійкі особистісні якості, суттєві для успіху діяльності; врахування широких можливостей компенсаторського подолання слабо виражених здібностей у майбутніх вихователів; врахування зовнішніх і внутрішніх умов у формуванні особистості).

Світлою Вікторівною виокремлено три підходи формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя (ресурсний, системний і акмеологічний), проте детально охарактеризовано лише ресурсний підхід (підрозділ 2.2). Авторка до основних дефініцій, пов'язаних з ресурсним підходом до формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутнього вихователя, відносить «потенціал», «особистісний потенціал», «потенційні можливості», «професійний потенціал», «творчий потенціал». У роботі розкрито їхню суть та доведено, що саме потенціал людини визначає її ресурсні можливості для певної діяльності.

У роботі представлено та обґрунтовано модель технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі фахової підготовки. В центрі запропонованої моделі постає особистість студента, його унікальність, неповторність, потреба в самовизначенні та самореалізації, які сприяють формуванню усіх структурних компонентів індивідуального стилю професійної діяльності.

У моделі представлено усі необхідні складові та їх компоненти, котрі забезпечують досягнення мети й очікуваного результату дослідження. Вона містить складники, які між собою взаємопов'язані, і є цілісною системою, оскільки між усіма її складовими відображені зв'язки, усі блоки та компоненти в ній графічно з'єднані.

Ми погоджуємось із виділеними С.В.Колосовою підходами і принципами формування індивідуального стилю педагогічної діяльності майбутнього вихователя в процесі фахової підготовки; компонентами (мотиваційний, когнітивно-гносеологічний, рефлексивно-корекційний, креативний) та основними етапами (організаційно-підготовчий, мотиваційно-ціннісний, змістовно-процесуальний, рефлексивно-корегувальний) формування індивідуального стилю професійної підготовки майбутнього вихователя. У моделі подано організаційно-методичний інструментарій реалізації розробленої технології (форми і методи).

У третьому розділі роботи «Експериментальна перевірка технології формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку» висвітлено етапи організації та методику проведення педагогічного експерименту та представлено результати здійсненої дисертанткою

науково - дослідної роботи.

Колосовою С.В. вивчено та здійснено аналіз стану формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку на базі 5 вищих педагогічних навчальних закладів (Хмельницька гуманітарно-педагогічна академія, Комунальний заклад «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» Харківської обласної ради, Харківського і Красноградського коледжів та Балакліівської філії Комунального закладу «Харківської гуманітарно-педагогічної академії» Харківської обласної ради). Дисертанткою охоплено достатню кількість студентів за напрямом підготовки «Дошкільна освіта» і викладачів (відповідно 315 і 75 осіб), складені питання анкети, які стосувалися змісту діяльності вихователя дошкільного навчального закладу, розуміння сутності індивідуального стилю професійної діяльності та ефективності засобів його формування у вищих навчальних закладах.

Результати констатувального експерименту дозволили авторові зробити висновок, що в освітньому процесі ВНЗ у формуванні індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку не простежується системності; переважна більшість студентів з низьким рівнем сформованості індивідуального стилю професійної діяльності. Світланою Вікторівною виявлено низку проблем з формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів. На основі чого авторкою обґрунтовано необхідність розробки і наукового обґрунтування моделі та технології цього процесу на основі ресурсного підходу.

Варто відзначити достатню кількість і доцільність обраних автором методик для дослідження рівнів сформованості індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку в процесі фахової підготовки, зміст яких подано у додатках до роботи.

Аналізуючи безпосередньо зміст проведеного експериментального дослідження, зауважимо, що погоджуємось із С.В.Колосовою стосовно того, що формування індивідуального стилю професійної діяльності майбутніх вихователів дітей дошкільного віку у ВНЗ має розглядатися як педагогічно керована взаємодія викладачів і студентів, спрямована на набуття теоретичних знань, практичних умінь, досвіду, розвиток та саморозвиток професійно особистісних якостей студентів для ефективної професійної діяльності. Проте це має відбуватися не лише у ході проведення предметів професійно-орієнтованого циклу, а й у ході педагогічної практики.

Заслуговує на увагу особистий внесок здобувачки у впровадженні результатів дослідження. Це розробка та проведення проблемних лекцій, практичних і семінарських занять, тренінгових занять, рольових ігор, дискусій, вікторн, творчих студентських проектів, майсер-класів та ін.

Авторським здобутком є розроблений спецкурс «Формування індивідуального стилю професійної діяльності у майбутнього вихователя» (додаток Б).

У третьому розділі роботи подано детальний аналіз результатів перевірки теоретично обґрунтованої авторської моделі технології формування

